

Poliisien pysäytykset ja vähemmistöt: syrjivän etnisen profiloinnin taustaa ja sen ehkäiseminen

[Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklassa](#) kielletään kaikenlainen syrjintä, myös rotuun ja etniseen alkuperään perustuva syrjintä.

Syrjivä etninen profilointi EU:ssa

Kun etnistä profilointia käytetään lainvalvonnan tutkintamenetelmänä, siihen viitataan usein rikollisen profilointina. Tämän tyyppisessä profiloinnissa epäilystä laaditaan kuvaus käyttämällä määritteinä sellaisia seikkoja kuin fyysisiä piirteitä, ulkonäköä tai käytöstä. Määritteisiin, joita saatetaan käyttää, kuuluvat myös etninen alkuperä, tapa pukeutua ja paikat, joissa epäilty usein käy.

Profilointi muuttuu lainvastaiseksi, jos se on syrjivää.

Syrjivään etniseen profilointiin sisältyy

- yksilön kohtelemista muita samanlaisessa tilanteessa olevia henkilöitä epäedullisemmin, esimerkiksi käyttämällä sellaisia poliisivaltuuksia kuin pysäytyksiä ja etsintöjä
- se, että päätös poliisivaltuuksien käyttämisestä perustuu ainoastaan tai pääasiallisesti kyseisen henkilön rotuun tai etniseen alkuperään.

Miksi syrjivä etninen profilointi on lainvastaista?

Rotuun tai etniseen alkuperään perustuva suora syrjintä on lainvastaista. Tämä on kansainvälisen oikeuden periaate, joka sisältyy myös EU:n perusoikeuskirjaan.

Kun poliisin valtuuksia käytetään yksittäisiin henkilöihin ja *yksinomainen tai pääasiallinen syy* tähän on näiden henkilöiden rotu tai etninen alkuperä, profilointi on syrjivää.

Jotta poliisivaltuuksien käyttöä ei pidettäisi syrjivänä, niiden käyttöä koskevan päätöksen on perustuttava muihin tekijöihin kuin henkilön rotuun tai etniseen alkuperään. Näin on myös silloin, kun rotu tai etninen alkuperä on toimenpiteen tai menettelytavan kannalta merkityksellinen.

Etnistä alkuperää koskevat tilastot EU:ssa

Rodun tai etnisen alkuperän mukaan eriteltyjä tilastotietoja poliisivaltuuksien käytöstä ei ole saatavissa useimmissa EU:n jäsenvaltioissa. Tällaisia tietoja voidaan käyttää helpottamaan syrjinnän ehkäisemistä.

Suurin este tällaisten tietojen keräämiselle on kansallisissa viranomaisissa laajalti vallitseva tulkinta, jonka mukaan kerääminen olisi yksityisyydensuojaa ja erityisesti tietosuojaa koskevien säännösten vastaista. Näin ei ole, kunhan on olemassa riittävät suojakeinot sen varmistamiseksi, että oikeus yksityisyyteen on suojattu.

Etnistä alkuperää koskevia tilastotietoja, joista yksilöitä ei voida tunnistaa, voidaan lukea rinnakkain sellaisten tietojen kanssa, joista ilmenee, olivatko pysäytykset seurausta yksilön tekemistä lainvastaisista teoista tai voitiinko niillä estää tällaisia tekoja. Jos tiettyihin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten pysäytysten ja rikosten selvittämisen tai ehkäisemisen määrän välillä on kohtuuton epäsuhta, tämä voi viitata siihen, että rotuun tai etniseen alkuperään nojaututaan kriteerinä liikaa ja että kyseessä on syrjintä.

Yhdistynyt kuningaskunta on ainoa EU:n jäsenvaltio, jossa kerätään järjestelmällisesti poliisitietoa pysäytyksistä yhdessä pysäytettyjen henkilöiden etnistä alkuperää koskevan tiedon kanssa. Yhdistyneessä kuningaskunnassa kerätyt tiedot ovat yleisön saatavissa, ja ne voivat näin osaltaan auttaa varmistamaan, että poliisin toiminta on vastuullista.

Se, miten hyvin poliisiyö julkisena palveluna toimii, on sidoksissa siihen, miten eri yhteisöjä kohdellaan ja miten niiden jäsenet kokevat poliisin kohtelemaan heitä. Hyvät suhteet poliisiin ja luottamus palveluun johtavat siihen, että rikoksista ilmoitetaan herkemmin.

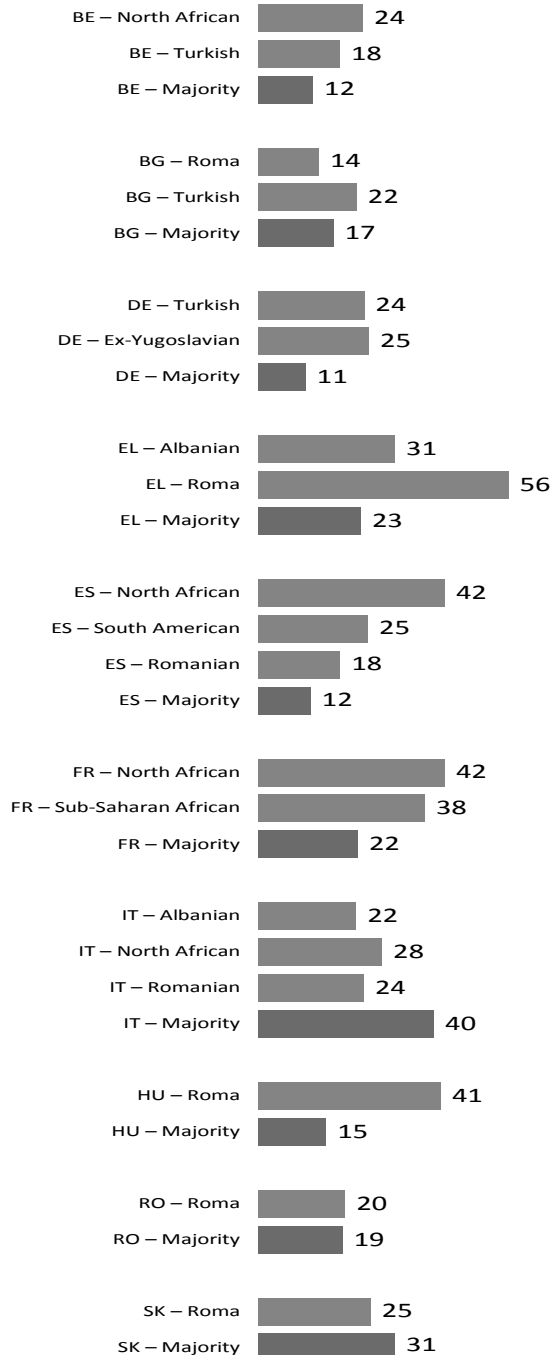
EU:n vähemmistöjen kokemukset poliisityöstä

[EU-MIDIS](#) -tutkimuksessa – ensimmäisessä EU:n laajuudessa tutkimuksessa, jossa maahanmuuttajilta ja etnisiltä vähemmistöryhmiltä kysyttiin heidän kokemuksiaan syrjinnästä ja rikosten uhriksi joutumisesta jokapäiväisessä elämässä – kävi ilmi, että

- poliisi pysäytti vähemmistöihin kuuluvia useammin kuin samoilla asuinalueilla asuvia enemmistöryhmiin kuuluvia Belgiassa, Saksassa, Kreikassa, Espanjassa, Ranskassa ja Unkarissa; näin ei tapahtunut Slovakiassa, Bulgariassa, Italiassa tai Romaniassa

Kuva 1

Poliisi pysäyttänyt 12 viime kuukauden aikana (%) (kaikista vastanneista)

(Huomaa: Vertailuja vähemmistö- ja enemmistöväestön kokemien poliisin pysäytysten välillä tehtiin vain kymmenessä EU:n 27 jäsenvaltiossa.)

Maalyhenteet

BE = Belgia, BG = Bulgaria, DE = Saksa, EL = Kreikka, ES = Espanja, FR = Ranska, IT = Italia, HU = Unkari, RO = Romania, SK = Slovakia.

- joihinkin vähemmistöryhmiin kohdistuu erityisen paljon poliisivalvontaa: esimerkiksi Kreikassa poliisin pysäyttämät romanit olivat kokeneet keskimäärin lähes 6 pysäytystä 12 kuukauden aikana

- valtaväestöön kuuluvat vastaajat ovat yleensä sitä mieltä, että poliisi käyttäytyy heitä kohtaan kunnioittavasti, kun taas vähemmistöön kuuluvista vastaajista useammat ilmoittavat, että poliisit ovat epäkunnioittavia.

Esimerkiksi Belgiassa 85 % valtaväestöön kuuluvista vastaajista katsoi, että poliisi käyttäytyi heitä kohtaan kunnioittavasti heidän viimeisimmän poliisipysäytyksensä yhteydessä, kun taas pohjoisafrikkalaisilla vastaajilla luku oli 42 % ja turkkilaisilla vastaajilla 55 %

- ne vähemmistöryhmään kuuluvat, jotka kokevat, että poliisi on pysäyttänyt heidät heidän etnisen alkuperänsä tai maahanmuuttajataustansa vuoksi, luottavat poliisiin vähemmän kuin ne vähemmistöön kuuluvat, jotka pysäytettiin mutta jotka katsoivat, ettei pysäyttäminen liittynyt heidän vähemmistötaustansa

- joka toinen vähemmistöön kuuluva väkivallan, uhkauksen tai vakavan häirinnän uhri sanoi, ettei hän ilmoittanut näistä tapauksista poliisille, koska ei luottanut siihen, että poliisi tekisi asialle mitään.

Taustaa

Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA) on julkaissut kaksi kertomusta poliisien pysäytyksistä ja vähemmistöistä:

- **EU-MIDIS Data in Focus Report: Police Stops and Minorities** (lokakuu 2010)
- **Understanding and Preventing Discriminatory Ethnic Profiling: a Guide** (lokakuu 2010)

FRA haastatteli 23 500:aa maahanmuuttajaa ja etnisen vähemmistön edustajaa kasvotusten tehdyissä kyselylomakehaastatteluissa kaikissa EU:n 27 jäsenvaltiossa vuoden 2008 aikana. Lisäksi Belgiassa, Bulgariassa, Ranskassa, Saksassa, Kreikassa, Unkarissa, Italiassa, Romaniassa, Slovakiassa ja Espanjassa haastateltiin 5 000:ta vähemmistöjen kanssa samoilla alueilla asuvaa valtaväestöön kuuluvaa henkilöä, jotta keskeisiä tuloksia voitaisiin vertailla.

Keskeiset EU-MIDIS-tulokset ovat verkossa osoitteessa www.fra.europa.eu

Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA)

Schwarzenbergplatz 11, 1040 Wien, Austria P. +43 1 580 30 60, F. +43 1 580 30 699, E-mail information@fra.europa.eu Web www.fra.europa.eu